

Куницін С. В.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

У статті розглянуто особливості побудови модельного базису управління розвитком туристично-рекреаційної діяльності через соорганізацію професійних учасників туристичного ринку, які можуть функціонувати автономно. Пропонований модельний базис підпорядковано інтегративним взаєминам учасників кластера та наявності мереж діяльності зі створення туристичного продукту. Визначено особливості та відмінності застосування комплексу методів моделювання на різних стадіях життєвого циклу розвитку туристично-рекреаційного кластера.

Ключові слова: туристично-рекреаційна сфера, модельний базис, кластер

Рис.: 1. *Табл.:* 1. *Формул.:* 1. *Бібл.:* 5.

Куницін Сергій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент

УДК 338.48 : 334.012

Куницін С. В.

МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ТУРИСТИЧЕСКО-РЕКРЕАЦИОННОЙ СФЕРЫ

В статье рассмотрены особенности формирования модельного базиса управления развитием туристическо-рекреационной деятельности через соорганизацию профессиональных участников туристического рынка, которые могут функционировать автономно. Предлагаемый модельный базис подчинен интеграционным взаимоотношениям участников кластера и наличию сетей деятельности по созданию туристического продукта. Определены особенности и отличия применения комплекса методов моделирования на разных стадиях жизненного цикла развития туристическо-рекреационного кластера.

Ключевые слова: туристическо-рекреационная сфера, модельный базис, кластер

Рис.: 1. *Табл.:* 1. *Формул.:* 1. *Библ.:* 5.

Куницін Сергей Владимирович – кандидат экономических наук, доцент

UDC 338.48 : 334.012

Kunitsin S. V.

THE TRAVEL AND RECREATION AREA COMPANIES DEVELOPMENT MODELING

The article deals with features of the model basis for tourist and recreational activities development. The proposed approach is based on cooperation professional tourist market members, which can operate autonomously. The proposed model basis subordinated integration relationships cluster participants and availability of networks for capacity-tourism product. The features and differences of complex modeling techniques in different stages of the life cycle of tourism and recreation cluster.

Keywords: travel and recreation area, model basis, cluster

Pic.: 1. *Tabl.:* 1. *Formulae:* 1. *Bibl.:* 5.

Kunitsin Sergey V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor

В останні роки значно активізувалось представлення в економічній літературі питань забезпечення функціонування суб'єктів туристичної галузі [2; 3], з переважною орієнтацією на розгляд питань використання поточного туристичного потенціалу територій. Разом з тим, увага дослідників мала б спрямуватися на якісне удосконалення методів й інструментів розвитку наявних туристично-рекреаційних ресурсів (ТРР), у тому числі за рахунок формування інституціонально-інфраструктурної підтримки механізмів їх використання. Формуючи таку підтримку та враховуючи праці М. Портера [4], Н. Н. Волковой [1] чи В. П. Третьяк [5], доречним стає орієнтація на механізми утворення м'яких інтеграційних об'єднань професійних учасників туристичного ринку (ПУТР), яких також можна ідентифікувати як підприємства туристично-рекреаційної сфери (ПТРС) чи суб'єкти туристичної діяльності (СТД).

Саме інституціональна регламентація взаємин ПУТР та встановлення регламентів для окремих ПУТР дозволяє говорити про формування туристично-рекреаційного кластера (ТРК). На жаль, в більшості випадків дослідники наводять лише опис особливостей взаємодії вхідних до кластера підприємств та визначають доречність виділен-

ня кластерів. Розробки щодо організації та моделювання управління кластерами містяться в працях менш відомих вчених-економістів, які нажаль фрагментарно розкривають й удосконалюють окремі функції управління кластером.

Метою статті обрано розвиток теоретико-методичних засад моделювання процесів розвитку підприємств туристично-рекреаційної сфери, залучених до кластерної взаємодії. Розкриваючи мету статті наголосимо, що управління розвитком ТРК має базуватись на інтеграційному підґрунті, утвореному на засадах формування вертикально та горизонтально інтегрованих виробничих структур, функціонування яких забезпечує пропозицію якісного туристичного продукту (ТП). При цьому передбачимо, що означене інтеграційне підґрунтя реалізується через залучення учасників кластера до мереж діяльності зі створення туристичного продукту (ТП), а безпосередньо ТП виступає системоутворюючим фактором для активізації кластерно-інтеграційної взаємодії

Методичне забезпечення управління розвитком ПТРС вимагає застосування досить широкого й різноманітного інструментарію. Практично аксіомою стає доречність й необхідність застосування методів моделювання для

підвищення дієвості та ефективності такого управління. Водночас слід наголосити на деяких відмінностях проведення такого моделювання. По-перше, необхідно врахувати різні рівні агрегації, для яких утворюватимуться моделі. Так, запропонований підхід до управління розвитком ПТПС передбачає моделювання як взаємодії та розвитку взаємодії окремих ПТПС в рамках ТРК, так і розвитку безпосередньо конкретного підприємства, яке входить до кластера як відокремлений й самостійний учасник.

По-друге, змістовне наповнення модельного базису розвитку ПТПС пропонуємо розглянути у світлі тенденцій до утворення мереж діяльності зі створення туристичного продукту. Відповідно з оглядом на множинність підходів до побудови моделей та значну різноманітність інструментарію моделювання оберемо лише ті з них, які відповідають можливості представлення туристичного продукту як системоутворюючого фактору. Оскільки функціонування кластера та його розвиток розглядаються у вигляді певного процесу, то і відбір інструментарію моделювання пропонуємо базувати на засадах логістики та формування ланцюгів створення вартості. При цьому формування відповідного модельного базису взаємодії МСТП з зовнішніми й внутрішніми стейкхолдерами (з ПТПС у своєму складі та з туристами й рекреантами) слід проводити, враховуючи набутки концепцій управління відносинами й лояльністю клієнтів та управління ланцюгами створення вартості, розширених принципами партнерського маркетингу.

По-третє, для моделювання розвитку ПТПС може використовуватися різного роду інструментарій. Відповідно, в табл. 1 надамо узагальнене представлення інструментів моделювання, що можуть використовуватися по відношенню до туристично-рекреаційної сфери. Для цього, враховуючи фрактальність побудови ТРК, напрямки застосування того чи іншого модельного інструментарію наведено з урахуванням континууму «туристично-рекреаційний кластер – мережа діяльності зі створення туристичного продукту – підприємство туристично-рекреаційної сфери» (ТРК – МСТП – ПТПС“).

Базуючись на наведеному у табл. 1 переліку методів моделювання розглянемо особливості їх застосування для моделювання процесів розвитку туристично-рекреаційної сфери. Для цього початково наведений у табл. 1 перелік задач подамо у вигляді агрегованих блоків, й тим самим отримаємо подане на рис. 1 авторське представлення модельного базису управління ТРС. Відразу наголосимо, що на рис. 1 подано представлення лише головних елементів (укрупнених блоків) формованого модельного базису управління розвитком підприємств ТРС, для яких й надамо характеристику.

Також звернемо увагу, що поданий на рис. 1 модельний базис управління розвитком підприємств ТРС ({МБ}) подано у відповідності до фрактального представлення ТРК. До складу включених у формований модельний базис (до множини {МБ}) увійшли: моделі предметної області дослідження ({МПО}), моделі розвитку кластера ({МКЛ}), моделі розвитку мереж діяльності ({ММД}), моделі розвитку підприємств ({МРП}). Окремо до модельного базису введе-

но моделі функціонування ПТПС чи МСТП ({МФН}), оскільки на їх основі можна оцінити ефективність процесів розвитку ТРС. Іншим закладеним у поданий на рис. 1 модельний базис припущенням є його двонаправленість (саме для представлення такої подвійної спрямованості й введено {МФН}). Тут передбачається подвійність формування акту розвитку: в розрізі настанов вищого рівня (з точки зору керівного суб'єкта МУРТПС) та з рівня підприємств (у вигляді моделювання циклів зворотних зв'язків та рекурсивного донесення побажань ПТПС до МУРТПС). Безпосередньо модельний базис формалізовано задається через кортеж:

$$MB = \langle \{MPO\}, \{MKL\}, \{MMD\}, \{MRP\}, \{MFN\} \rangle \quad (1)$$

Отже, першою складовою запропонованого модельного базису є задача моделювання предметної області дослідження. В теоретичному аспекті формалізація предметної області сприяє отриманню більш чітких та аргументованих пропозицій. З практичної точки зору, визначення й побудова такої предметної області дозволяє ще на етапі проектування МУРТПС визначити всі проблемні моменти й сформувати відповідне наповнення його складових елементів.

Так, для отримання формалізованого й графічного представлення предметної області та для подальшого його використання під час формування необхідного програмного забезпечення МУРТПС досить часто використовують так звану уніфіковану мову моделювання UML. Отримати візуалізовану модель предметної області чи графічну формалізацію окремої проблеми можна використовуючи інструмент моделювання за допомогою ментальних карт. Наголосимо, що за допомогою даного різновиду моделювання в рамках ТРС можна відобразити зв'язки між складовими запропонованої туристам й рекреантам цінності, визначити головні елементи туристичної привабливості території чи розвитку туристичного потенціалу, визначити перелік організаційних задач з регламентування розвитку кластера чи інституціонального проектування дій МСТП.

Переходячи з концептуального рівня на рівень конкретних прикладних розробок, наголосимо на вагомому місці серед поданих на рис. 1 інструментів моделювання статистичних методів та методів багатовимірної аналізу. Говорячи ж про процеси розвитку та орієнтуючись на їх динамічність згадаємо про ще один доволі широкий пласт досліджень, які використовують економетричні моделі та системи диференціальних рівнянь.

Показовим є те, що більшість інструментів поданого на рис. 1 модельного базису передбачають взаємопов'язане використання з іншими елементами. Так, в основі моделей системної динаміки лежить когнітивне моделювання та побудова семантичних мереж.

Таким чином, в статті визначено модельний базис управління розвитком підприємств туристично-рекреаційної сфери, залучених у кластерно-інтеграційну взаємодію, елементи якого розподілено за стадіями життєвого циклу кластера. Разом з тим, потребує проведення подальших досліджень деталізація особливостей застосування елементів запропонованого модельного базису, реалізована у вигляді конкретних моделей.

Таблиця 1

Узагальнене представлення інструментарію моделювання розвитку підприємств туристично-рекреаційної сфери

Інструмент моделювання	Характеристика інструменту моделювання	Перелік вирішуваних задач для певного рівня представлення ГРК		
		ПТРС	МСП	ТРК
1	2	3	4	5
IM_{UML} – уніфікована мова моделювання UML	Уніфікована мова графічного (візуального) опису систем, через введення понять класів, об'єктів, компонентів, поведінки та формалізації їх композиції (складної архітектури)	Вироблення й формалізація патернів стратегічних рішень ($МГО_{ПТСР}$). Моделювання реакції на зміну параметрів турпродукта ($МПР_{ЗП}$)	Структуризація компонентів мережі діяльності з створення туристичного продукту ($ММБ_{СКМ}$) Моделі повторювальної діяльності учасників	Обґрунтування моделей предметних областей, для підлеглих рівнів фактального представлення туристичного кластера ($МГО_{МПР}$)
$IM_{КГН}$ – когнітивне моделювання та семантичні моделі	Моделі побудови знань чи суб'єктивних уявлень про досліджувану проблему у вигляді вузлів. Можуть мати різний масштаб охоплення й структурування досліджуваного явища чи ситуації	Розробка семантичних моделей для параметрів туристичного продукту, запитів клієнтів, параметрів використання ТРР, накладених інтеграційних обмежень	Семантичні карти для прояву відносин влади у інтеграційній мережі. Моделі вирішення питання ступеню централізації управління мережею	Вироблення й формалізація патернів стратегічних рішень ($МГО_{ПТСР}$). Формування когнітивних карт для трансляції індикативних планів на підлеглі рівні ГРК
$IM_{МММ}$ – моделювання за допомогою ментальних карт (mind map modeling)	Побудова візуалізованих моделей розумового процесу щодо структурування складної проблемної ситуації. Для цього здійснене радіальне відображення всіх складових елементів досліджуваного явища	Візуальне представлення стратегічних, інституціональних й законодавчих орієнтирів розвитку. Моделювання схем актів діяльності зі створення турпродукту	Візуальна модель напрямків узгодження інтересів учасників інтеграційних відносин з визначенням інструментарію звуження зон компромісів	Візуалізація напрямків розвитку та орієнтирів для розвитку ($МКЛ_{БОР}$) Структуризація елементів механізму управління розвитком туристичного кластера
$IM_{СТТ}$ – статистичні методи в моделюванні та методи багатомірного аналізу	Поширена група методів й моделей збирання та аналізу інформації про масштабні явища. Основними діями в процесі моделювання є отримання різного ступеню агрегації й узагальнення висновків	Прогнозування параметрів туристичного продукту ($МФН_{ПТП}$) Прогнозування запитів споживачів Моделювання логістичної взаємодії ПТРС	Статистичне прогнозування розвитку інтеграційної взаємодії ($ММД_{ПР}$) Ідентифікація місця мережі в кластері та зовнішньому по відношенню до ГРК оточенні	Моделювання поведінки агрегованих груп учасників кластера. Розробка багатомірного моделі управління потенціалом чи привабливістю території
$IM_{ЕКН}$ – економічні моделі та системи диференціальних рівнянь	Різного роду багатомірно моделі (лінійні й нелінійні), регресійне прогнозування, моделі розкладання рядів динаміки й розподілу ймовірностей. Моделювання на основі часових рядів	Розробка й формалізація траєкторії розвитку на основі системи диференціальних рівнянь ($МРП_{ТРЗ}$) Визначення залежностей між факторами розвитку ПТРС й ГРК	Моделювання динаміки розвитку інтегрованої мережі з урахуванням різних типів відносин між учасниками кластера та нелінійного впливу аттракторів	Кількісне обґрунтування індикативних планів та їх трасування на підлеглі рівні кластера. Формалізація й оптимізація траєкторії розвитку ($МКЛ_{ТРЗ}$)
$IM_{СД}$ – моделі системної динаміки	Дослідження поведінки складних систем та розгортання процесів у певному інтервалі часу. Враховують різні стандартизовані варіанти структури елементів системи та зв'язків між ними	Моделювання виконуваних бізнес-процесів з урахуванням настанова МУРПС; оптимізація процесу надання туристичного продукту; прогнозування попиту туристів	Моделювання процесів взаємодії залучених до мережі учасників з оптимізацією параметрів такої взаємодії через оцінку поведінки моделі за різних входів	Моделювання динаміки розвитку кластера в глобальному ринковому середовищі ($МКЛ_{МДР}$) Моделювання вбудованості кластера в систему турпотоків

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
IM_{IMT} – імітаційне моделювання	Підміна досліджуваної реальної системи її моделлю, над якою здійснюється серія експериментів за для вивчення параметрів її поведінки й отримання детальної інформації про такі параметри	Розпізнавання шаблонів розвитку подій для наповнення бази сценаріїв реагування ($МТР_{СЦН}$) Моделювання вибору того чи іншого аттрактору розвитку	Вивчення властивостей розвитку системи та пошук напрямків можливих змін ($ММД_{ВВР}$) Моделювання впливу різних аттракторів на взаємину учасників	Формалізація й оптимізація траєкторії розвитку ($МКЛ_{ТРЗ}$) через проведення серії експериментів, наприклад, з моделями системної динаміки
$IM_{СЦН}$ – сценарне моделювання (ситуаційний підхід)	Елемент стратегічного планування, який враховує множинність варіантів майбутнього розвитку подій (через систему альтернативних сценаріїв розвитку подій) та невизначеність шляхів розвитку у майбутньому.	Відбір одного з можливих варіантів чи умов розвитку ($МПР_{ВВР}$) Обґрунтування відібраних правил та сценаріїв реагування для управління ($МФН_{СЦН}$)	Обґрунтування вибору сценаріїв та траєкторій розвитку ($ММД_{ОБС}$) Вироблення сценаріїв зміни параметрів взаємодії при трансформації складу учасників мережі	Відбір одного з можливих альтернативних варіантів чи умов розвитку ($МКЛ_{ВВР}$) Формування прогнозів й сценаріїв розвитку зовнішнього глобального оточення ТРК ($МКЛ_{СРО}$)
IM_{FUZ} – моделі з використанням нечіткої логіки (fuzzy modeling)	Розширення теорії множин, коли елемент відносить до певного класу у відповідності до функції приналежності, яка коливається в інтервалі [0..1]	Введення нечітких умов для спрацювання переходів у моделях заданих мережами Петрі	Розпізнавання шаблонів розвитку подій для наповнення бази сценаріїв реагування ($МФН_{СЦН}$)	Розпізнавання шаблонів розвитку подій для наповнення бази сценаріїв реагування ($МКЛ_{СЦН}$) й транслювання їх на підлегли рівні
$IM_{ДРШ}$ – моделі на основі дерев рішень	Прогнозні моделі з «гілок» та «листя». Гілки (ребра) містять атрибути залежності для цільової функції; «листя» – значення цільової функції; вузли – атрибути розрізання подій	Формалізація правил, що ініціюватимуть старт певного сценарію регулювання ($МФН_{СЦН}$)	Визначення аргументів для формування шаблонів взаємин ($ММД_{ФШВ}$) Формалізація траєкторії розвитку ($ММД_{ТРЗ}$)	Обґрунтування відібраних правил та сценаріїв реагування для системи ситуаційного управління ($МФН_{СЦН}$)
$IM_{НГМ}$ – моделі на основі апарату нейронних мереж	Пошук шаблонів та підґрунті вивчення значних обсягів даних та використання системи процесорів (нейронів, подібних до головного мозку) й алгоритмів їх навчання	Обґрунтування вибору сценаріїв ($МПР_{ОБС}$) Формалізація траєкторії розвитку ($МРЛ_{ТРЗ}$) як результату процесу навчання мережі	Оцінювання доречності продовження взаємодії з учасником ($МФН_{ДПВ}$) Визначення аргументів для формування шаблонів взаємин ($ММД_{ФШВ}$)	Прогнозування результатів можливих подій та їх впливу на функціонування ТРК ($МФН_{ГРП}$) Відбір з варіантів чи умов розвитку ($МКЛ_{ВВР}$)
$IM_{ГЕН}$ – моделювання генетичними алгоритмами	Інструмент оптимізації, що використовується для рішення NP-складних задач й ґрунтується на принципах генетики. Експансія можливих варіантів результатів природним відбором	Відбір одного з можливих варіантів чи умов розвитку ($МРП_{ВВР}$) Оптимізація розміру ресурсів на програму розвитку ($МПР_{ФОН}$)	Оптимізація переліку учасників мережі чи контрагентів ($ММД_{ОГЛУ}$) Еволюційне коригування принципів й норм взаємодії учасників ($МФН_{КТР}$)	Еволюційний відбір патернів та інститутів взаємодії учасників ($МКЛ_{ВП}$) Оптимізація доступу до ТРР різними учасниками кластера ($МФН_{ГРР}$)

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
IM_{DM} – моделі знань з використанням інструментів data mining та business intelligence	Дослідження раніше невідомих знань, які доступні для формалізації та інтерпретування. Моделі обробки й обміну консолідованою агрегованою інформацією	Створення моделей для оцінки впливу інформаційної асиметрії чи прояву опортунізму як з боку споживачів, так і з боку учасників ТРК	Встановлення порогу реагування системи моніторингу для бази сценаріїв ($МІР_{СЦН}$). Підтримка інформаційної безпеки ($МФН_{ІНФ}$)	Формування прогнозів й сценаріїв розвитку зовнішнього глобального оточення ТРК ($МКЛ_{СРО}$). Моделювання дифузії знань учасників ТРК
$IM_{ОНТ}$ – контент аналіз та онтологічне моделювання	Дослідження інформаційних джерел та визначення змісту, деталізованого у певній концептуальній схемі системи, що містить всі класи її об'єктів та зв'язки між ними	Вироблення й формалізація патернів стратегічних рішень ($МІГО_{ПСР}$). Моделювання реакції на зміну параметрів тур-продукта ($МІР_{ЗП}$)	Вироблення й формалізація патернів стратегічних рішень ($МІГО_{ПСР}$). Розробка правил взаємодії учасників мереж діяльності ($МІМД_{РЛВ}$)	Коригування параметрів й правил предметної області ($МІГО_{КПР}$) в рамках вироблення спільної для усього кластера онтології
$IM_{КАН}$ – моделі інституціонального компаративного аналізу	Дослідження історії й напрямків розвитку окремих складових процесу. Опис відмінностей в умовах розвитку складних соціально-економічних системах	Відбір й формалізація правил за якими ініціюється старт та реалізується плин певного сценарію регулювання ($МФН_{СЦН}$)	Оптимізація переліку учасників мережі чи контрагентів ($МІМД_{ОПУ}$). Коригування параметрів й правил предметної області ($МІГО_{КПР}$)	Вивчення властивостей розвитку системи та пошук напрямків можливих змін ($МКЛ_{ВБР}$)
$IM_{ІГР}$ – моделі теорії ігор	Дослідження й відбір оптимальних стратегій в іграх (в процесах де приймає участь два та більше учасника, які мають відмінності в реалізації власних інтересів)	Оптимізація переліку учасників мережі чи контрагентів ($МІР_{ОПУ}$). Верифікація правил, старту певного сценарію регулювання ($МФН_{СЦН}$)	Розробка й перевірка адекватності правил взаємодії ($МІМД_{РЛВ}$). Оцінка додержання правил життєвого циклу системи ($МІМД_{ЖЦ}$)	Формування сценаріїв розвитку зовнішнього оточення ТРК ($МКЛ_{СРО}$). Коригування параметрів й правил предметної області ($МКЛ_{КПР}$)
$IM_{ЕКС}$ – експертні моделі та моделі методу аналізу ієрархії Т. Сааті	Структурування складної проблеми чи ситуації та представлення можливих варіантів їх рішення (у тому числі у вигляді ієрархії та з використання інтуїції експертів)	Визначення й ранжування пріоритетів й шляхів розвитку ($МІР_{РЛР}$). Коригування параметрів й правил предметної області ($МКЛ_{КПР}$)	Оптимізація переліку учасників мережі чи контрагентів ($МІМД_{ОПУ}$). Формалізація траєкторії розвитку ($МІР_{ТРС}$) як складної ієрархії	Формування прогнозів й сценаріїв розвитку зовнішнього глобального оточення ТРК ($МКЛ_{СРО}$)
$IM_{ГРФ}$ – моделі плину подій у вигляді графів	Візуальне встановлення кількісних та якісних зв'язків між окремими елементами системи, які моделюються через побудову множини вершин	Розгортання процесу розвитку підприємства в рамках цільових настанов верхніх ієрархічних рівнів кластерного утворення ($МІР_{РЛР}$)	Оптимізація конфігурації зв'язків учасників мережі й контрагентів ($МІМД_{ОПУ}$). Формалізація динаміки процесу виробництва турпродукту	Відображення відповідності ролей учасників ТРВ та контурів механізму управління його розвитком

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
<i>IM</i> _{ПТР} – моделювання динаміки процесу мережами Петрі	Апарат моделювання дискретних систем за допомогою побудови дводольного графу й введення системи подій та переходів для ініціювання настання цих подій	Розгортання процесу розвитку підприємства в рамках цільових настанов верхніх ієрархічних рівнів кластерного утворення (<i>МІПР</i> _{РПР})	Формалізація динаміки процесу виробництва туристичного продукту (<i>МФН</i> _{ПТР}) чи процесу задоволення запитів інших учасників	Надання формалізованих переліків дій для визначеної системи ролей виробників туристичного продукту
<i>IM</i> _{АІГН} – мультиагентське моделювання	Представлення складної системи через взаємодії певної кількості інтелектуальних агентів та завдання правил для взаємодії агентів й сприйняття ними оточення	Розгортання процесу розвитку підприємства у взаємодії з іншими агентами на заданому полі й параметрах взаємодії (<i>МІПР</i> _{РПР})	Розробка, валідація та верифікація правил взаємодії учасників мереж діяльності зі створення туристичного продукту (<i>МІМД</i> _{РПВ})	Моделювання динаміки розвитку кластера в глобальному ринковому середовищі (<i>МКЛ</i> _{МДР}) представленням кластера як агента
<i>IM</i> _{БАЛ} – балансові моделі	Статичне чи динамічне зіставлення наявних елементів системи чи ресурсів й факторів потрібних для забезпечення життєдіяльності	Система балансів ресурсів, виділених на різні напрямки життєдіяльності підприємства	Представлення й формалізація траєкторії розвитку як балансу з процесами функціонування (<i>МІМД</i> _{ТРЗ})	Баланс інтересів учасників кластера, органів державної влади та туристів й рекреантів
<i>IM</i> _{РЕФ} – моделі рефлексивного управління	Формування контуру управління через нав'язування контрагенту певної стратегії поведінки чи врахування образу моделі поведінки контрагента	Моделювання сприйняття пропонуваної цінності (<i>МІПР</i> _{СПЦ}) контрагентами й стейкхолдерами	Усвідомлення закономірностей дій сторін щодо розвитку (<i>МІМД</i> _{УЗС}) та формування образів сприйняття таких дій	Створення контурів управління конкурентоспроможністю Моделювання сприйняття пропонованої цінності (<i>МКЛ</i> _{СПЦ})
<i>IM</i> _{ОМІГ} – організаційне моделювання	Розкривається серією стандартів, які формалізують архітектурну побудову складної системи через узгоджене використання різних груп її описів	Узгодження організаційної й цільової архітектури (<i>МІПР</i> _{УОЦ}) Формалізація виконуваних ролей та практик	Стандартизація й оцінка додержання життєвого циклу системи через формування відповідних описів життєвого циклу (<i>МІМД</i> _{ЖЦ})	Розгортання системи ролей та практик на всіх учасників кластера з відповідною стандартизацією виконуваних актів діяльності

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н. Н. Промышленные кластеры. – П.: Асми, 2005. – 272 с.
2. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Квартальнов В. А. Туризм. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
4. Портер М. Э. Конкуренция. – М.: Вильямс, 2005. – 608 с.
5. Третьяк В. П. Кластеры предприятий. – Иркутск: Издательство Байкальского гос. ун-та экономики и права, 2006. – 219 с.

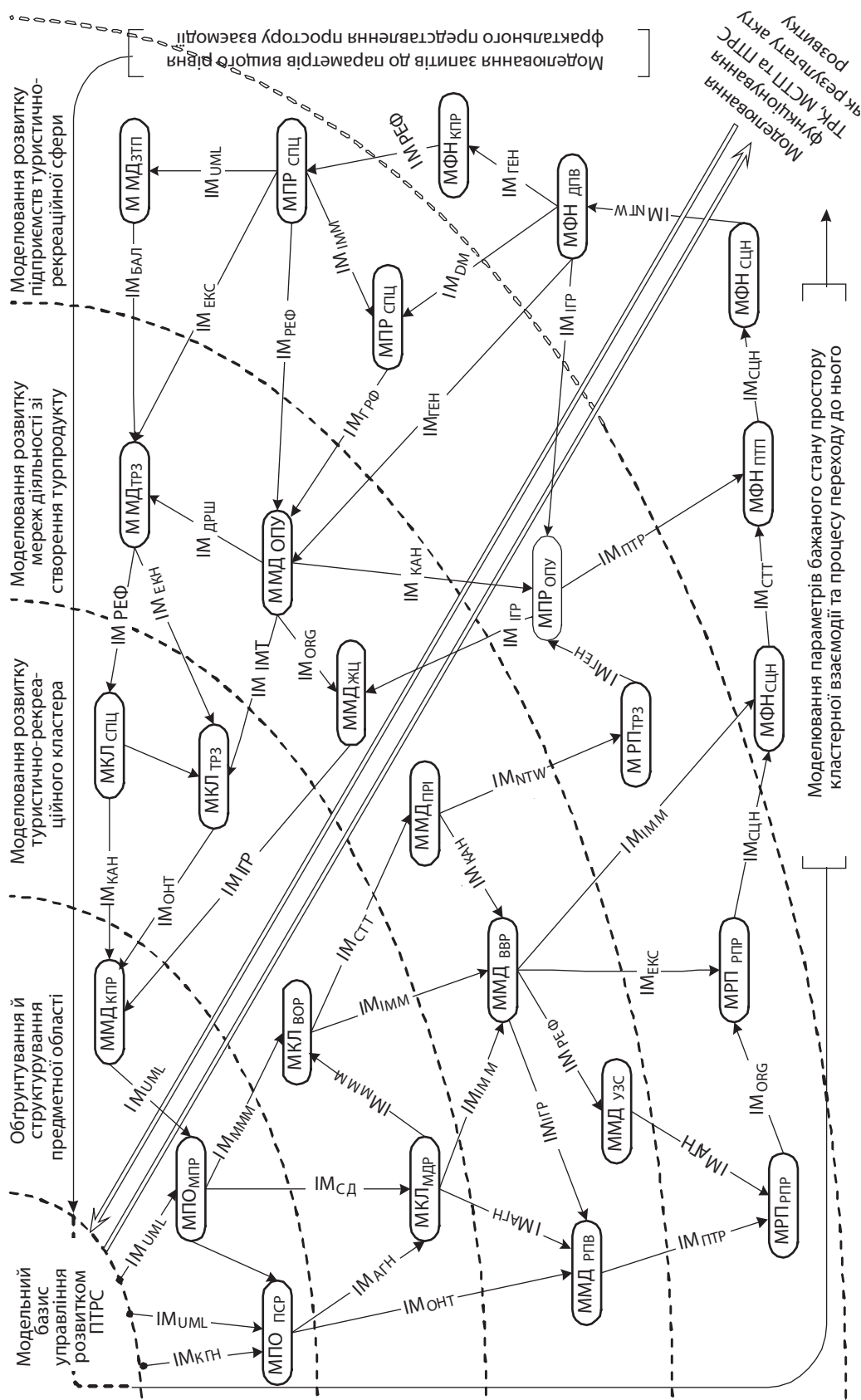

Рис. 1. Модельний базис організації управління розвитком підприємств туристично-рекреаційної сфери